

Волинець Т. В.

*кандидат юридичних наук,
Львівська комерційна академія,
доцент кафедри господарського права та процесу*

УДОСКОНАЛЕННЯ СПРОЩЕНОЇ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ УКРАЇНИ

Ключові слова: *спрощена система оподаткування, єдиний податок, групи суб'єктів господарювання, ставки податку.*

Keywords: *the simplified system of taxation, united tax, groups of subjects of menage, rate of tax.*

Актуальність нашого дослідження полягає у тому, що застосування спрощеної системи оподаткування та вдосконалення справляння єдиного податку – це одна з найважливіших соціально-економічних проблем в Україні, що потребує обґрунтованого законодавчого регулювання. Актуальність обраної теми полягає в тому, що в сучасних умовах розвитку українського суспільства особливе місце посідає розвиток та стабілізація економіки країни, через провадження інноваційної політики, боротьби з негативними чинниками, такими як тіньова економіка та інфляція, шляхом ліквідації нормативно-правових прогалин у чинному законодавстві держави задля побудови дієвої та ефективної економічної системи країни. Формування ефективної економічної системи в країні передбачає реформування як економіки в цілому, так і податкової системи країни зокрема. Щоб бути ефективною, податкова система має спиратися на виважене податкове навантаження на суб'єктів господарювання.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день Україна перебуває на шляху реформування податкової системи, що супроводжується суттєвими змінами в податковому законодавстві та передбачає

створення сприятливого середовища сталого економічного зростання. Оптимальним шляхом його реформування треба вважати подальше вдосконалення механізму спрощеної системи оподаткування та справляння єдиного податку, адаптації вітчизняного законодавства до норм Європейського Союзу.

Метою дослідження є висвітлення сучасного стану розвитку малого бізнесу в Україні, визначення особливостей оподаткування малих підприємств, виявлення переваг та недоліків застосування спрощеної системи оподаткування.

Стан дослідження. Проблему реформування спрощеної системи оподаткування досліджували вітчизняні фахівці права, зокрема: В. Кравченко, А. Крисоватий, М. Крупка, М. Кучерявенко, Ю. Лисенко, В. Литвиненко, О. Лобанов, В. Люткевич, І. Лютий, В. Приймак, А. Соколовська та інші.

Виклад основних положень. Сьогодні, найпоширенішою з альтернативних систем оподаткування є спрощена система оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва, яка передбачає сплату єдиного податку. *Спрощена система оподаткування* – спеціальний податковий режим, запроваджений для зниження податкового навантаження та стимулювання малого підприємництва в Україні. Була запроваджена Указом Президента “Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва”. З 1999 може застосовуватися підприємцями [1]. Практично без змін проіснувала до 2011, коли було переглянуто порядок обов'язкових податкових відрахувань [2].

Спрощена система оподаткування значно легша з точки зору ведення бухгалтерського обліку, хоча має низку обмежень. Так, існує список дозволених для цієї системи оподаткування видів діяльності. Окрім цього, існують обмеження щодо об'єму доходу та кількості найманих працівників. Не дивлячись на це, спрощена система оподаткування добре підходить для малого бізнесу, що і забезпечує її популярність.

Одним із важливих напрямів податкової реформи є реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності. За більш, ніж 12 років свого існування ця система практично не вдосконалювалася, хоча за цей час обросла численними проблемами,

що знизили її ефективність, деформували цілі та завдання її запровадження [3, с. 129].

З прийняттям Податкового кодексу України 02 грудня 2010 року стало очевидним, що спрощена система оподаткування суб'єктів господарювання, яка існувала, втратила свою актуальність. Ухвалення Податкового Кодексу стало історичною подією для нашої країни. Україна піднялась на 15 рядків (з 152 місця вона перейшла на 137-е місце) в рейтинзі Doing Business 2013, який складається Світовим банком [4].

Спрощена система оподаткування забезпечує розвиток малих підприємств, які в свою чергу розвивають економіку країни. Розвиток малого бізнесу є найбільш ефективним інструментом ринкового реформування економіки. Важливість цього сектора економіки проявляється в тому, що збільшується кількість зайнятого населення, що в результаті збільшує рівень доходу населення, що в свою чергу призводить до зростання сукупного попиту, наслідком якого є збільшення виробництва; формує значну частку ВВП, завжди впроваджує нові інновації. Проте, перелічені позитивні наслідки малого бізнесу притаманні країнам з розвинутою економікою. Тому, необхідно знайти ефективні методи підтримки малого бізнесу в рамках системи спрощеного оподаткування різних країн та шляхи їх адаптації до українського сьогодення.

Наступні істотні зміни набули чинності 1 січня 2015 року.

З 1 січня 2015 року завдяки Закону України “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи” від 28.12.2014 р. № 71-VIII замість шести груп платників єдиного податку залишилось чотири [5].

Такі групи платників єдиного податку, як 3, 5 (фізособи-підприємці) та 4, 6 (юрособи), об'єднали в одну групу. Усі ці суб'єкти господарювання належать до оновленої 3 групи.

До складу єдиного податку включили колишній фіксований сільськогосподарський податок. Так, сільськогосподарські товаровиробники, у яких частка сільгосптоваровиробництва за попередній податковий рік – 75%, відносяться до 4 групи спрощенців.

Право на застосування спрощеної системи оподаткування мають платники, у яких обсяг доходу не перевищує протягом календарного року 20000000 гривень.

Також збільшено поріг граничного доходу для перебування в тій чи іншій групі. Для 1 групи – від 150 тис. грн. на рік до 300 тис. грн., для 2 групи – від 1 млн грн. до 1,5 млн грн., а для усіх екс-єдинників 3, 4, 5, 6 груп, які наразі належать до загальної 3 групи, – збільшено до 20 млн грн. (було 3 млн грн., 5 млн грн. та 20 млн грн., відповідно).

Нові платники єдиного податку 4 групи – далі сплачують податок у вигляді відсотка від нормативної грошової оцінки, однак, ставки збільшено втричі.

До 1 групи відносяться підприємці, які здійснюють виключно роздрібний продаж товарів з торгівельних місць на ринках або здійснюють господарську діяльність із надання побутових послуг населенню. Кількість найманих працівників – 0. Ставка – до 10% мінімальної заробітної плати (з січня 2015 року мінімальна ЗП складає 1 тисяча 218 гривень).

2 група: підприємці, які здійснюють господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку або населенню, здійснюють виготовлення або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства. Кількість найманих працівників – до 10 чоловік. Ставка – до 20% мінімальної заробітної плати.

До 3 групи відносяться як фізичні особи-підприємці, так і юридичні особи з необмеженою кількістю працівників. Для платників даної групи визначено нові ставки єдиного податку: 2 відсотка від суми доходу (раніше – 3 або 5%) – у разі сплати ПДВ та 4 відсотки (раніше – 5 або 7%) – у разі включення ПДВ до складу єдиного податку.

Доповнено перелік суб'єктів господарювання, які не можуть бути платниками єдиного податку першої-третьої груп – суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність з організації, проведення лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора), обміну іноземної валюти, виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів діяльність з організації, проведення гастрольних заходів тощо.

Платникам, які перебували на спрощеній системі оподаткування до 2015 року та мають бажання і підстави застосовувати її у подальшому не потрібно подавати заяву до органів ДФС щодо зміни груп – зміна здійснюватиметься в автоматичному режимі.

До платників єдиного податку четвертої групи увійшли сільсько-господарські товаровиробники, у яких частка сільськогосподар-

ського товаровиробництва за попередній податковий (звітний) рік дорівнює або перевищує 75 відсотків. Кількість найманих працівників та обіг коштів не обмежений.

Умови перебування на спрощеній системі оподаткування для платників четвертої групи аналогічні умовам перебування на спеціальному податковому режимі – фіксованому сільськогосподарському податку.

Ставки 4 групи платників:

- для ріллі, сінокосів або пасовищ (крім ріллі, сінокосів та пасовищ, які розташовані в гірських зонах та поліських територіях, а також ріллі, сінокосів та пасовищ, що знаходяться у власності сільськогосподарських товаровиробників. Які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні) і переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті, або наданні їм у користування, в тому числі на умовах оренди) – 0,45%;
- для ріллі, сінокосів або пасовищ, розташованих у гірських зонах та поліських територіях – 0,27%;
- для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та поліських територіях) – 0,27%;
- для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та поліських територіях) – 0,09%;
- для земель водного фонду – 1,35%;
- для ріллі, сінокосів або пасовищ, що знаходяться у власності сільськогосподарських товаровиробників, які спеціалізуються на виробництві (вирощуванні), переробці продукції рослинництва на закритому ґрунті або наданні їм в користування, в тому числі на умовах оренди – 3%.

Отже, з вищенаведеного випливає, що фіксований сільськогосподарський податок фактично трансформовано в єдиний податок.

Об'єктом оподаткування для платників єдиного податку четвертої групи є площа сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень) та/або земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ), що перебуває у власності сільськогосподарського товаровиробника або надана йому у користування, у тому числі на умовах оренди.

Права власності/користування земельними ділянками повинні бути оформлені та зареєстровані відповідно до законодавства.

Базою оподаткування податком для платників єдиного податку четвертої групи: для сільськогосподарських товаровиробників є нормативна грошова оцінка одного гектара сільськогосподарських угідь (ріллі, сіножатей, пасовищ і багаторічних насаджень), для земель водного фонду (внутрішніх водойм, озер, ставків, водосховищ) є нормативна грошова оцінка ріллі в Автономній Республіці Крим або в області.

Підставою для нарахування єдиного податку платникам четвертої групи є дані державного земельного кадастру та/або дані з державного реєстру речових прав на нерухоме майно.

Платниками єдиного податку четвертої групи не можуть бути:

- суб'єкти господарювання, у яких понад 50 відсотків доходу, отриманого від продажу сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів її переробки, становить дохід від реалізації декоративних рослин (за винятком зрізаних квітів, вирощених на угіддях, які належать сільськогосподарському товаровиробнику на праві власності або надані йому в користування, та продуктів їх переробки), диких тварин і птахів, хутряних виробів і хутра (крім хутрової сировини);
- суб'єкти господарювання, що провадять діяльність з виробництва підакцизних товарів;
- суб'єкт господарювання, який станом на 1 січня базового (звітного) року має податковий борг, за винятком безнадійного податкового боргу, який виник внаслідок дії обставин непереборної сили (форс-мажорних обставин).

Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку першої, другої та четвертої груп є календарний рік. Податковим (звітним) періодом для платників єдиного податку третьої групи є календарний квартал.

Податковий (звітний) період починається з першого числа першого місяця податкового (звітного) періоду і закінчується останнім календарним днем останнього місяця податкового (звітного) періоду.

Платники єдиного податку звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності з таких податків і зборів:

- 1) податку на прибуток підприємств;

- 2) податку на доходи фізичних осіб у частині доходів (об'єкта оподаткування), що отримані в результаті господарської діяльності платника єдиного податку першої-третьої групи (фізичної особи) та оподатковані згідно з цією главою;
- 3) податку на додану вартість з операцій з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, крім податку на додану вартість, що сплачується фізичними особами та юридичними особами, які обрали ставку єдиного податку, визначену підпунктом 1 пункту 293.3 статті 293 ПКУ, а також що сплачується платниками єдиного податку четвертої групи;
- 4) податку на майно (в частині земельного податку), крім земельного податку за земельні ділянки, що не використовуються платниками єдиного податку першої-третьої груп для провадження господарської діяльності та платниками єдиного податку четвертої групи для ведення сільськогосподарського товаровиробництва;
- 5) рентної плати за спеціальне використання води платниками єдиного податку четвертої групи.

Висновки. Отже, застосування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності надає суб'єкту малого підприємництва низку переваг:

- спрощення процедури і порядку реєстрації платника податку. Суб'єкти малого підприємництва можуть перейти на сплату єдиного податку як з початку року, так і з початку будь-якого кварталу;
- значно спрощуються розрахунки, пов'язані з визначенням сум податків;
- спрощується ведення поточного бухгалтерського обліку та форм фінансової звітності, що передбачена Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку;
- різноманітні форми податкової звітності за податками та зборами заміщуються єдиним податком, при цьому заповнюється одна форма звітності – розрахунок сплати єдиного податку суб'єктом малого підприємництва – юридичною особою, що подається до податкового органу раз на квартал;
- надається право вибору сплати ПДВ.

Проте, поряд з перевагами спрощеної системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва існують і певні вади, що стримують розвиток малого підприємництва в Україні, зокрема:

- обмеження обсягів виручки суб'єктів малого бізнесу, які дають право використовувати спрощену систему оподаткування;
- обмеження кількості працюючих працівників.

Досягнення оптимального рівня оподаткування можливе лише за умови використання всього комплексу методів податкового регулювання, при чому структура податкового механізму повинна відповідати особливостям розвитку національної економіки, а також удосконалювати спрощену систему оподаткування та справляння єдиного податку.

Список використаних джерел

1. **Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва:** Указ Президента України № 746/99 від 28.06.1999 року // www.zakon.rada.gov.ua. (втратив чинність).
2. **Податковий кодекс України** від 02.12.2010 № 2755-VI, Редакція від 10.04.2015 № 2755-17. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
3. **Крисоватий А. І.** Податкова система: навч. посібн. / А. І. Крисоватий, О. М. Десятнюк. – Тернопіль: “Карт-бланш”, 2004. – 331 с.
4. **Doing Business**, [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org/ua>.
5. **Закон України** “Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законів України щодо податкової реформи” від 28.12.2014 р. № 71-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show>.
6. **Мединська Т. В.** Особливості реформування спрощеної системи оподаткування в Україні/ Т. В. Мединська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbu.gov.ua/portal/chem_biol/nvnlut/22_1/302_Med.p

Аногація

Стаття присвячена дослідженню питання застосування та вдосконалення спрощеної системи оподаткування суб'єктів господарювання в контексті Податкового кодексу України.

Annotation

The article is sanctified to research of question of application and perfection of the simplified system of taxation of subjects of menage in the context of the Internal revenue code of Ukraine.